

„EGYEDÜLI PÉLDÁNY” Mulasics László (1954–2001)

„Egyedüli példány”. Kosztolányinak ezek a szavai kevés dologra illenek annyira, mint Mulasics László festészetére. Nem hasonlít sem mire, senkire. Szabad és független, habár nem állítható, hogy semmi köze az időhöz, a térhez, amelynek szülötte és amelyből dolgozott. Amikor abban a megrendítő 1989-es évben a székesfehérvári Smohay Alapítvány kuratóriuma neki ítélte képzőművészeti díját, már sejteni lehetett valamit tehetségének természetéről és erejéről. A következő esztendőkből sokszor láhattuk azután festményeit a fehérvári múzeumban vagy Budapesten, üldögéltünk közöttük a feketebácsi műterem szellős rendjében, forgathattuk katalógusait: a szemünk előtt, napról napra, képről képre, elképzeltetlenül sok belső munka és az ecset néma meditációi révén nőtt bele Mulasics a szabadságba. A nyolcvanas évtized nem volt igazán az övé. Nemcsak azért, mert a főiskola után egy darabig saját „szabadságharca” kötötte le, hanem mert szelíden, észrevétlenül már akkor is elkülönült kortársaitól. Az új festészetnek az a felhőtlen kavargása és szívárványos tűzijátéka, mely azoknak az éveknek magyar művészetét annyira meghatározta, őt nem ragadta magával. Szerepelt ugyan a korszak nagy kiállításain, de képei mintha nem lettek volna egészen jelen, barátságosan, de önmagukba süppedve függtek a falon, érdes és gyakran puszta felületeik mélyén komolyság lakozott, hangtalan tűnődések, elmormolt gondolatok nyoma és különös motívumok: építészeti alaprajz, archaikus lenyomat távoli emléke, egy hegyvonulat felsőlő kontúrja, kallódó vasdarabok furcsa alakzatai — a maguk idején szokatlan és titokzatos megjelenésük úgy hatott, mint valami elfojtott sóhaj, mint félig kimondott jóslat a következő időről.

Hamarosan az is világossá vált, hogy a motívumok — noha félreismerhetetlenül Mulasics-motívumokká váltak időközben — csak a felszínen fontosak számára. Mögéjük pillantva egy másik tartományt sejtett meg, amelynek szorosan egymásra boruló rétegei mélyén egy ismeretlen világ titokzatos jelenségeit gyanította; és ez mindennél jobban vonzotta. Elindult a látvány belseje felé, óvatosan, érzékenyen és megrengve bontogatta az egymást takaró, egymáshoz bújó felületeket, egyre beljebb hatolt a

mélységbe. Itt látható képeinek legtöbbje erről a befelé tartó felfedezőútról beszél: arról a művészi tapasztalatról, mely a gondolkodás és a festői munka eredményeként végül elvezette őt — és elvezeti a nézőt is — oda, ahol tisztán, mintha éles holdfényben derengve jelennek meg a „tárgyak”, árnyék nélkül, látszólag rezzenéstelenül, valójában azonban könnyedén lebegve, hullámozva, lélegezve a festmény négyzetében. A korábbi kompozíciók síkja helyett most egyszercsak egy tapintatosan, ugyanakkor bátran, magától értetődő természetességgel és ritka személyességgel alakított, plasztikus képmező veszi át a vezető szerepet: a legszebbeken elképesztő érzékletességgel jelenik meg az a domborműszerűen kialakított képfelület, amelynek egyes részletei kiemelkednek, mások alásüllyednek, előzékenyen figyelmeztetve a nézőt, hogy itt most új közegben jár, új vidékre érkezett. Akár egy ásatáson, réteg hever a rétegen, de gondosan letisztítva, elkülönítve, saját jelentőségének fényében, egyszerre derűs és ünnepélyes megvilágításban. A különös fény, amely bevilágítja Mulasics munkáit, csak részben köszönhető az enkauszтика ősi technikájának. A lágy selymes felületek tompa derengése legalább ennyire következik a művészi gondolkodásmód és látásmód természetéből. A dolgokat mélyen megértő és megélő, a mögöttes területeket szabad szemmel látó, de a világot éppen csak megérintő, rebbenékeny figyelem húséges kifejeződését kell látnunk benne.

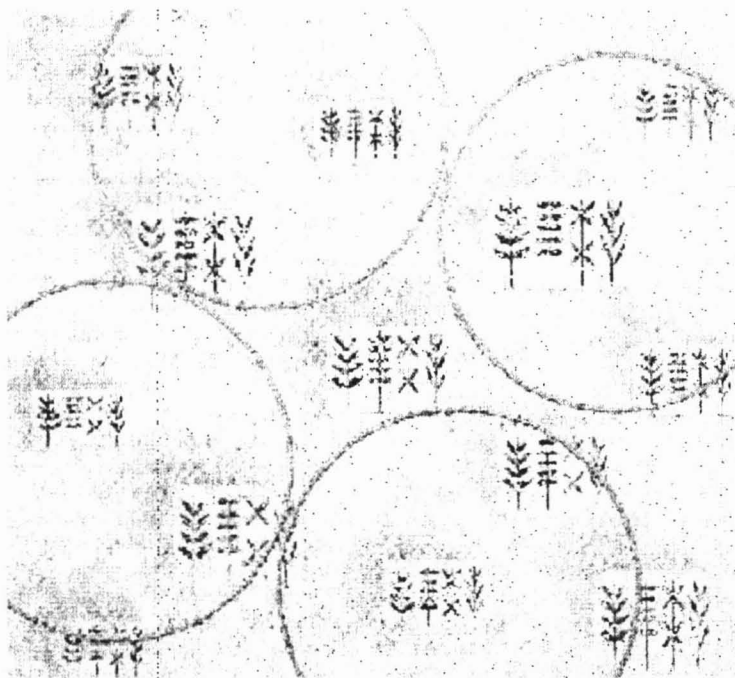
Mulasics a kilencvenes években nőtt igazi mesterré, ez volt az ő ideje, bár festészeztete mindvégig „egyedüli példány” maradt. Miközben kortársai a kultúráváltás és a festészet egzisztenciális kérdéseire keresték a választ, ő egyre biztosabban és szabadabban haladt befelé, a kép mélye felé. A viaszos máz áttetsző és puha fénye egyszerre fedi el és engedi látszani azt a terepet, amelyen az ott talált „leletanyag” valóságával folytatott párbeszéd a küzdelem és a megbékélés lehetőségét kínálja. „Anyagáról” — legyen az egy magányos lovas ábrája, egy fizikakönyv illusztrációja vagy egy szétfoszló miniatúra ornamentikája — lefújta „az évezredek halott hamuját” (Pilinszky János), egyszerű titkikből, szavakkal meg nem fogalmazható emlékkükből építette kompozícióit. Egy szikár rendtörvényei szerint építkezett: a motívumok körvonala zárt, de a festői képzelet szabadon mozog a síkon. Az anyag önerejének és a gon-

dolkodás könnyed logikájának karcsú egyensúlya meggyőzően mutatja festészetének kivételes értékeit.

Ez a festészet valóban „egyedüli példány”, magányosnak azonban nem mondanám. Ahogy a képek részleteit az ezüstösen fénylő egyenesek vagy a kanyargó fekete vonalhálók összekapcsolják, úgy kapcsolódik Mulasics művészete is saját korához. Sok mindenben azonos is vele, korának gyermeke ő is, az utóbi évtized a szellemi hajléka, letagadhatatlanul. Legérettebb műveinek aranyban fürdő ko-

molysága és archaikus zengése arra is bizonyíték, hogy egy bizonytalanul hullámzó időszak szirtjei és zátonyai között sem lehetetlen rátalálni arra a sziklaszilárd és szabad pontra, ahonnan — akár egy magaslatról — már látszanak a távoli jövő halovány körvonalai. (Elhangzott a Kiscelli Múzeumban 2002. július 11-én, Mulasics László kiállításának megnyitóján.)

KOVALOVSKY MÁRTA

Mulasics László: *Illatos völgy*, VI. (1997)